

Sylwia Machowska-Okrój*

Uniwersytet Gdański

WZROST GOSPODARZY A DOBROBYT EKONOMICZNO-SPOŁECZNY W WYBRANYCH KRAJACH EUROPEJSKICH

STRESZCZENIE

Wzrost gospodarczy nie jest tym samym, co wzrost dobrobytu, nadal jednak PKB często interpretuje się jako miarę wzrostu dobrobytu. W opracowaniu przyjęto, że wzrost gospodarczy mierzony PKB determinuje wzrost dobrobytu, jednak przyrost dobrobytu nie jest proporcjonalny do przyrostu PKB. W gospodarkach rozwijających się w początkowej fazie rozwoju gospodarki dobrobyt mierzony wskaźnikiem Quality of Life oraz wskaźnikiem rozwoju społecznego HDI postępuje stosunkowo szybko, ale wolniej niż wzrost gospodarczy.

Analizowane wskaźniki: PKB *per capita*, Quality of Life i HDI, wyznaczają badanym krajom ich miejsce w rankingu ze względu na poziom wzrostu gospodarczego oraz dobrobytu ekonomiczno-społecznego. Według wskazań tych mierników najwyższy wzrost gospodarczy i najwyższy poziom dobrobytu mają Niemcy. Na następnej pozycji plasują się Czechy, a po nich Polska. Pozycję czwartą zajmuje Słowacja, piątą Litwa, następnie Białoruś i jako ostatnia w szeregu plasuje się Ukraina.

Słowa kluczowe: dobrobyt ekonomiczno-społeczny, wzrost gospodarczy, produkt krajowy brutto, wskaźniki dobrobytu

¹ Adres e-mail: machowska64@wp.pl

Wprowadzenie

Paradygmat *homo oeconomicus* Johna Stuarta Milla oraz pogląd Adama Smitha, dla którego dobrobyt był równoznaczny z bogactwem narodu mierzonym wartością produktu narodowego netto, przez wiele lat był preferowany przez rządy i polityki państw. Nie tylko kraje, lecz także ugrupowania integracyjne takie jak Unia Europejska koncentrowały się na problemach gospodarczych, zaniedbując społeczny wymiar współczesnych gospodarek. Dopiero w połowie lat 90. XX wieku zweryfikowano nieco podejście do wspomnianych paradygmatów, rozszerzając je o przekonanie dotyczące możliwości wzajemnego wspierania się celów gospodarczych i społecznych. Przełomowym momentem było przyjęcie w 2000 roku strategii lizbońskiej, zakładającej konieczność sprostania konkurencji światowej poprzez realizację celów ekonomicznych oraz wyzwania społecznych.

Nadal jednak spotyka się wąskie ujmowanie dobrobytu ekonomiczno-społecznego definiowanego jako zasób dóbr konsumpcyjnych i środków finansowych pozostających do dyspozycji człowieka. Innymi słowy, traktowany jest on jako swoisty potencjał ekonomiczny konsumpcji, ale w potocznym rozumieniu stanowi synonim bogactwa. Najczęściej używaną i lansowaną w mediach miarą dobrobytu jest PKB i PKB *per capita*. Należy podkreślić, że PKB jest miarą produkcji, a nie dobrobytu i tak jest interpretowany przez ekonomistów. Z drugiej jednak strony w ramach ekonomii podejmuje się liczne próby odpowiedzi na pytania o dobrobyt społeczny. W efekcie powstają różnorakie mierniki umożliwiające mierzenie dobrobytu i porównywanie go między różnymi krajami. Obraz dobrobytu uzyskany za pomocą mierników jest wiarygodniejszy i bardziej szczegółowy niż stwierdzenie jego stanu tylko na podstawie bogactwa narodu mierzonego PKB.

Celem tego opracowania jest porównanie wzrostu gospodarczego ze wzrostem poziomu dobrobytu w Polsce i w wybranych krajach europejskich. Na potrzeby badania relacji między wzrostem gospodarczym a dobrobytem w Polsce i pozostałych krajach przyjęto następujące wskaźniki: Quality of Life Indeks, Human Development Index oraz ocenę dobrobytu według World Happiness Report, a także wskaźnik PKB *per capita* jako miarę wzrostu gospodarczego. Dokonując relatywnych porównań między wskaźnikami, otrzymano obraz kształtowania się dobrobytu w relacji do wzrostu gospodarczego. Do badania wytypowano kraje Europy Środkowo-Wschodniej oraz Niemcy jako kraj odniesienia. Kraje Europy Środkowo-Wschodniej uzna-

no za kraje rozwijające się i będące w początkowej fazie rozwoju gospodarki (transformacja systemowa i dalszy rozwój to okres około 25 lat) w stosunku do Niemiec – gospodarki wysoko rozwiniętej.

Ponadto przyjęto, że niekwestionowany jest związek między wzrostem gospodarczym a dobrobytem społecznym. Dobrobyt społeczny zależy od wzrostu gospodarczego, jednak zależność ta nie jest liniowa. Podstawą takiego twierdzenia są następujące tezy:

1. Wzrost gospodarczy determinuje wzrost dobrobytu ekonomiczno-społecznego, jednak przyrost dobrobytu nie jest proporcjonalny do przyrostu PKB.
2. W gospodarkach rozwijających się w początkowej fazie rozwoju gospodarki dobrobyt mierzony wskaźnikiem Quality of Life oraz wskaźnikiem rozwoju społecznego HDI postępuje stosunkowo szybko, ale wolniej niż wzrost gospodarczy.

1. Wzrost gospodarczy a dobrobyt ekonomiczno-społeczny w aspekcie teoretycznym

Podstawową miarą wzrostu gospodarczego jest PKB, a dla porównań między krajami PKB *per capita*. Jednak PKB to jedynie miara produkcji rynkowej. Jest on wprawdzie podstawą i składnikiem rozmaitych wskaźników służących pomiarowi postępu gospodarczego, ale nie przekłada się wprost na poziom krajowego bogactwa i dobrobytu społecznego, pomimo że jest ważnym czynnikiem jego kształtowania¹.

Jak podkreśla Zenon Stachowiak, wzrost gospodarczy należy rozumieć jako proces powiększania z okresu na okres podstawowych wielkości ekonomicznych. Dotyczy to zwłaszcza rozmiarów potencjalnego produktu krajowego, potencjalnego realnego produktu narodowego oraz powiększania zdolności wytwórczych gospodarki. Oznacza on zmianę strumieni dóbr i usług oraz zasobów gospodarczych i poprawę relacji ilościowych produkcji i podziału dóbr i usług, co prowadzi do poprawy ich jakości i zwiększania ilości przypadających przeciętnie na każdego członka społeczeństwa². Według Marka Ratajczaka wzrost gospodarczy obejmuje zmiany

¹ J.E. Stiglitz, A. Sen, J.-P. Fitoussi, *Błąd pomiaru*, PTE, Warszawa 2013, s. 8.

² Z. Stachowiak, *Ekonomia zarys podstawowych problemów*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1996, s. 64.

o charakterze ilościowym w gospodarce, których syntetycznym wyrazem są zmiany wielkości produktu krajowego brutto³.

Produkt krajowy brutto definiowany przez GUS obrazuje końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Obliczanie wartości rocznego PKB polega na oszacowaniu trzech równych co do wartości kategorii makroekonomicznych określających PKB poprzez:

- rozmiary działalności produkcyjnej; PKB równa się sumie wartości dodanej wszystkich sektorów instytucjonalnych lub wszystkich sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) krajowych jednostek produkcyjnych powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów;
- końcowy rezultat działalności produkcyjnej; PKB jest obliczany jako suma popytu krajowego, tj. spożycia i akumulacji oraz salda wymiany produktów z zagranicą;
- suma rozchodów na rachunku tworzenia dochodów gospodarki ogółem (koszty związane z zatrudnieniem, podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje, nadwyżka operacyjna brutto oraz dochód mieszany gospodarki ogółem)⁴.

Można więc powiedzieć, że wzrost gospodarczy oznacza dodatnie zmiany ilościowe w gospodarce i przejawia się wzrostem PKB i PKB *per capita*. Zatem jest miernikiem oceny stanu gospodarki państwa – wyraża wartość wszystkich dóbr i usług wytworzonych w gospodarce w ciągu roku pomniejszoną o wartość produktów potrzebnych na ich wytworzenie⁵.

Powszechnie uważa się, że PKB jest miarodajnym wyznacznikiem dobrobytu społecznego (kiedy rośnie PKB, społeczeństwo staje się bogatsze, kiedy PKB idzie w dół – społeczeństwo biednieje)⁶. Jednocześnie jest uważany za najlepszy mier-

³ M. Ratajczak, *Infrastruktura a wzrost i rozwój gospodarczy*, „Ruch Prawniczy i Socjologiczny” 2000, z. 4, s. 83.

⁴ GUS, *Pojęcie stosowane w badaniach statystycznych statystyki publicznej*, www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-662.htm (dostęp 25.03.2014).

⁵ S. Machowska-Okrój, *Wzrost gospodarczy a dobrobyt w Polsce i krajach ościennych*, w: J. Kuczewska, J. Stefaniak-Kopoboru, M. Krzemiński (red.), *Ekonomiczne wyzwania współczesności*, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Sopot 2013, s. 13.

⁶ *Mierniki wzrostu gospodarczego, czyli o czym naprawdę świadczy wysokie PKB*, www.finance.nowy-biznes.com/229-mierniki_wzrostu_gospodarczego_czyli_o_czym_naprawde_wiadczy_wysokie_pkb.html (dostęp 24.03.2014).

nik poziomu bogactwa narodów⁷. Materialny aspekt osiągnięć gospodarki przejawia się niewątpliwie w zmianach PKB, a z tego punktu widzenia ostatnie dwadzieścia lat uznaje się powszechnie za sukces Polski. W tym czasie doszło do podwojenia PKB. Jednak dystanse w zamożności pomiędzy poszczególnymi krajami, mierzone różnicami PKB na jednego mieszkańca, nie zawsze muszą świadczyć o rzeczywistych różnicach w poziomie, a tym bardziej jakości życia. Nie ulega jednak wątpliwości, że wyższy poziom PKB *per capita* pozwala lepiej zaspokoić różne potrzeby społeczne, mimo że tego nie gwarantuje⁸.

Jednak wielu badaczy uważa, że PKB jako miara postępu społeczno-gospodarczego i dobrobytu społecznego oraz dobrostanu kraju zawodzi i nie wystarcza. Na poparcie takiego stanowiska przytacza się wady PKB, do których zalicza się:

- informowanie jedynie o rozmiarach podaży dóbr i usług w ciągu roku, bez odzwierciedlenia faktycznych warunków życia społeczeństwa;
- brak odzwierciedlenia zjawiska występowania efektów zewnętrznych (np. konsumpcyjnych, środowiskowych);
- nieuwzględnianie bogactwa wypracowanego w przeszłości;
- obejmowanie wszystkich dóbr i usług bez względu na to, czy służą one zdrowiu i życiu społeczeństwa oraz jego dobrobytowi, czy nie (np. wydatki na zbrojenia);
- nieuwjmowanie znaczenia czasu wolnego dla jakości życia, który w krajach wysoko rozwiniętych staje się coraz bardziej cenionym elementem dobrobytu społeczno-ekonomicznego⁹.

Zatem porzucenie na ocenach dobrobytu opartych tylko na PKB – bez pogłębionej analizy holistycznej, także jakościowej – może prowadzić do nieuprawnionych wniosków, skutkujących kosztownymi błędami w polityce społeczno-gospodarczej¹⁰. Niemniej próby sformułowania definicji dobrobytu często okazują się

⁷ D. Choroś-Mrozowska, D. Clowes, *Regionalne zróżnicowanie PKB i dochodów ludności w Polsce. Podstawowe relacje i uwarunkowania*, w: B. Szopa (red.), *Wokół zagadnień ubóstwa i bogactwa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2012, s. 30.

⁸ B. Szopa, *Główne wyznaczniki bogactwa i zamożności*, w: B. Szopa (red.), *Wokół zagadnień...*, s. 110.

⁹ J. Binda, H. Łapińska, *Metody oceny efektywności polityki budżetowej i realizacji usług publicznych przez jednostki samorządu terytorialnego*, www.wsfip.edu.pl/docs/2012_2013/arttykul_online/2011/Metody_oceny_efektywnosci_polityki_budzetowej_i_realizacji_uslug_publicznych_przez_jednostki_samorządu_terytorialnego.pdf (dostęp 20.03.2014).

¹⁰ J.E. Stiglitz, A. Sen, J.-P. Fitoussi, *Błąd pomiaru...*, s. 8.

kontrowersyjne, a przedmiotem ciągłej dyskusji jest, co powinno być wkalkulowane w rachunek dobrobytu. Szczęście, zadowolenie z życia, jakość życia oraz kapitał społeczny należą do zagadnień, które najczęściej pojawiają się w tym kontekście.

Dobrobyt ekonomiczno-społeczny jest pojęciem, które wyraża relacje między ekonomią a społecznością; między aktywnością produkującą bogactwo a jego wykorzystaniem. Efektem ekonomii jest z jednej strony powiększanie bogactwa, a z drugiej – dystrybucja tego bogactwa pomiędzy pojedyncze osoby, które tworzą daną społeczność. Dobry byt to taki, który zaspokaja potrzeby osoby w stosunku do podstawowych dóbr. Dobra z natury są, po pierwsze, użyteczne, czyli ich konsumpcja służy zaspokojeniu potrzeb osób, np. jedzenia, picia, a w porządku wyższym: kształcenia, komunikacji, opieki zdrowotnej itp.; po drugie, są ograniczone ze względu na potrzeby. Użyteczność i ograniczoność (w wymiarze ilościowo-jakościowym) dóbr determinują ich wartości¹¹.

Amartya Sen dobrobyt danej osoby rozumie jako jej jakość życia (coś w rodzaju dobrego stanu), a życie interpretuje jako zbiór powiązanych wzajemnie funkcjonowań, na które składają się bycie i działanie¹².

Według Scanlona, przedstawiciela anglosaskiej orientacji filozoficznej, istotą dobrobytu jest wszystko to, co czyni ludzkie życie dobrym czy lepszym. Dokładniejsza analiza ukazuje, że dobrobyt wiąże się z jakością życia, rozumianą jednak szerzej niż tylko jakość warunków materialnych i społecznych czy jakość doznań¹³. Pomimo trudności w pozyskaniu porównywalnych danych o przejawach dobrobytu istnieje wiele wskaźników skonstruowanych w celu jego mierzenia. Pozwalają one w miarę obiektywnie badać dobrobyt społeczny. W ślad za Markiem Biernackim warto wymienić niektóre z nich:

- indeks warunków życia (Living Conditions Index), który mierzy warunki mieszkaniowe, żywieniowe (kalorie na głowę), zdrowie i opiekę zdrowotną, aktywność kulturalną i sportową, ekologię, mobilność i spędzanie wakacji;
- indeks jakości życia QOL (Quality of Life Index) mierzy dodatkowo bezpieczeństwo (stopa morderstw, gwałtów), stan rodziny i przyjaźni (stopa

¹¹ M. Biernacki, *Kilka uwag o pomiarze dobrobytu społecznego*, „Mathematical Economics” 2006, nr 3(10), s. 115.

¹² A. Sen, *Nierówność. Dalsze rozważania*, Wydawnictwo Znak; Fundacja im. Stefana Batorego, Kraków 2000, s. 55.

¹³ S. Kot, A. Malawski, A. Węgrzecki, *Dobrobyt społeczny, nierówności i sprawiedliwość dys-trybucyjna*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2004, s. 107–122.

- rozwodów), warunki pracy, migracje itd., także PKB na głowę, bezrobocie, nierówność rozkładu dochodów, ubóstwo;
- indeks rozwoju człowieka HDI (Human Development Index), który porównuje dochód, warunki zamieszkania, stan środowiska naturalnego, dostęp do wykształcenia, poziom bezpieczeństwa i inne czynniki¹⁴.

2. Ocena wzrostu gospodarczego mierzonego wskaźnikiem PKB *per capita* w kontekście dobrobytu ekonomiczno-społecznego

Wzrost gospodarczy mierzony wskaźnikiem PKB *per capita* według parytetu siły nabywczej (ceny bieżące) w Polsce oraz wybranych krajach przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Wzrost gospodarczy mierzony PKB na mieszkańca w Polsce i wybranych krajach w latach 1995–2011(USD)

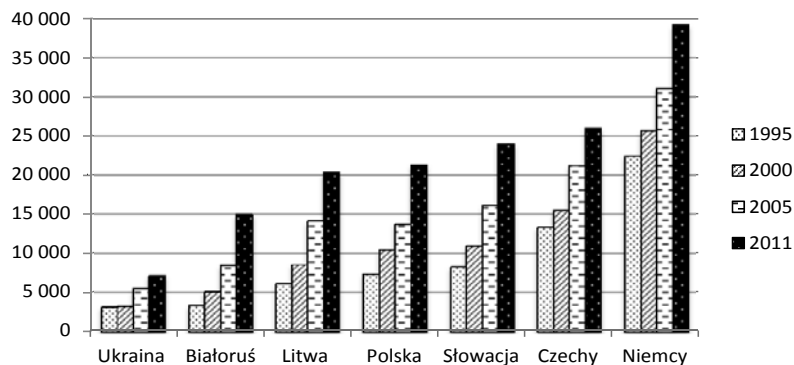
Kraj	Miejsce w szeregu analizowanych krajów ze względu na wartość PKB	1995	2000	2005	2011
Ukraina	7	3 172	3 279	5 583	7 251
Białoruś	6	3 416	5 154	8 541	15 040
Litwa	5	6 215	8 616	14 197	20 374
Polska	4	7 428	10 516	13 784	21 310
Słowacja	3	8 322	11 008	16 175	24 022
Czechy	2	13 417	15 549	21 264	26 046
Niemcy	1	22 509	25 761	31 115	39 211

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (2013).

Dla lepszego uwidocznienia różnicy w poziomach PKB zarówno w czasie, jak i między krajami wzrost gospodarczy pokazano również na wykresie 1.

¹⁴ M. Biernacki, *Kilka uwag o pomiarze...*, s. 123

Wykres 1. Wzrost gospodarczy mierzony PKB na mieszkańca w Polsce i krajach ościennych w latach 1995–2011 (USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (2013).

Poziom PKB *per capita* w latach 1995–2011 wykazuje tendencję rosnącą w każdym z prezentowanych krajów, aczkolwiek w zróżnicowanym stopniu. Widoczna jest duża dysproporcja między PKB na mieszkańca w Niemczech a pozostałymi krajami. Przyrosty PKB w prezentowanym okresie (1995–2011) nie wskazują na to, że zmniejsza się dystans między Niemcami a innymi krajami. Jeśli taka dynamika zmian utrzyma się w przyszłości, to jak wyliczyli eksperci z OECD, w 2060 roku poziom życia Polaków będzie wciąż blisko dwukrotnie niższy niż Niemców¹⁵. Pod względem rozwoju gospodarczego najslabiej wśród sąsiadów Polski wypada Ukraina, natomiast najwyższy wskaźnik PKB *per capita* notują Niemcy. Wśród pozostałych krajów pod względem wzrostu gospodarczego Polskę wyprzedzają Słowacja, Czechy i Niemcy. Analizując przyrosty PKB *per capita* prezentowanych krajów, należy zauważyć, że są one z okresu na okres nie tylko dodatnie, lecz także coraz większe, co w powszechnym mniemaniu jest interpretowane jako wzrost dobrobytu. Jak już wcześniej wspomniano, z taką interpretacją nie wszyscy się zgadzają, chodzi tu zarówno o badaczy, jak i członków społeczeństwa.

W kontekście rozważanego problemu niezwykle istotne wydaje się pytanie: Czy i w jakim stopniu wzrost gospodarczy rzeczywiście znajduje przełożenie na wzrost dobrobytu?

¹⁵ A. Piński, *OECD: Za pół wieku Polska nie dogoni najbogatszych krajów świata*, www.obserwatorfinansowy.pl/badania-i-raporty/oecd-za-pol-wieku-polska-nie-dogoni-najbogatszych-krajow-swiata/?k=badania-i-raporty (dostęp 1.03.2014).

Wzrost gospodarczy nie musi znajdować bezpośredniego przełożenia na wzrost dobrobytu społecznego. Wiele zależy od tego, z jakiego powodu PKB rośnie. Rozważając wskaźnik w kontekście dobrobytu społecznego, należy przypomnieć o wcześniej wymienionych wadach tego miernika, np. gdy rząd wyemituje obligacje za miliard złotych i przeznaczy te środki na wypłatę emerytur dla górników, to PKB wzrośnie (wydatki rządowe), jednak z tego powodu kraj nie stanie się bogatszy. Takie działania na krótką metę podnoszą poziom PKB kosztem niewuwzględnionego w tym wskaźniku zadłużenia. Innym przykładem na brak przełożenia wzrostu gospodarczego mierzonego PKB na przyrost dobrobytu może być plan zmiany metodologii liczenia PKB przez GUS. Jak podaje polski portal finansowy Bankier.pl, od 1 września 2014 roku do PKB zostaną wliczone dochody z tzw. czarnej strefy, czyli przemytu, prostytucji i handlu narkotykami¹⁶. Takie przykłady można by bez trudu mnożyć. Należy też wspomnieć, że pomimo rosnącego PKB obserwuje się stosunkowo duże niezadowolenie społeczeństwa z sytuacji społeczno-gospodarczo-politycznej w Polsce, co potwierdzają badania CBOS-u. W styczniu 2014 CBOS odnotował 58% osób niezadowolonych z sytuacji w kraju¹⁷.

3. Ocena dobrobytu ekonomiczno-społecznego mierzona wskaźnikiem Quality of Life

Wskaźnik Quality of Life przyjmuje wartości od 0 do 1, przy czym 1 byłby stanem stuprocentowego dobrobytu według kryteriów przyjętych w mierniku jakości życia. Quality of Life (2011) dla Polski i krajów ościennych zaprezentowano w tabeli 2. Quality of Life Indeks powstaje z sumy wartości subindeksów, którym przypisuje się odpowiednie wagi. Poszczególne subindeksy to¹⁸:

- subindeks „zdrowie” (20%). Na indeks składają się badania w zakresie: oczekiwanej długości życia, śmiertelności niemowląt, dostępu do opieki zdrowotnej, śmiertelności populacji objętej ochroną zdrowia;

¹⁶ Ł. Piechowiak, *Jak można wliczać do PKB dochody z prostytucji nieletnich?*, www.bankier.pl/wiadomosc/Jak-mozna-wliczac-do-PKB-dochody-z-prostytucji-nieletnich-3092986.html (dostęp 1.04.2014).

¹⁷ CBOS, *Nastroje społeczne w styczniu*, www.cbos.pl/PL/publikacje/raporty.php (dostęp 2.03.2014).

¹⁸ Nation Ranking quantifying the world of sovereign states, <http://nationranking.wordpress.com/2011/03/06/2011-qli/> (dostęp 12.12.2013).

- subindeks „edukacja” (20%). Na indeks składają się badania w zakresie: poziomu analfabetyzmu, średniego okresu edukacji, systemu edukacyjnego PISA¹⁹;
- subindeks „bogactwo” (20%). Na indeks składają się badania w zakresie: poziomu PKB *per capita*, podziału dochodu narodowego mierzonego współczynnikiem Giniego;
- subindeks „prawa i wolności” (15%). Na indeks składają się badania w zakresie: swobód politycznych, wolności obywatelskich, wolności prasy;
- subindeks „pokój” (15%). Na indeks składają się badania w zakresie: bezpieczeństwa obywateli, przestępczości, represji i konfliktów zbrojnych;
- subindeks „środowisko” (10%). Na indeks składają się badania w zakresie: jakości i ochrony środowiska.

Tabela 2. Quality of Life dla roku 2011

	Ukraina	Białoruś	Litwa	Polska	Słowacja	Czechy	Niemcy
Miejsce w szeregu analizowanych krajów ze względu na wysokość wskaźnika	7	6	5	4	3	2	1
Quality of Life Index	0,683	0,631	0,809	0,813	0,84	0,872	0,886
Subindeksy:							
zdrowie	0,688	0,751	0,788	0,789	0,786	0,872	0,877
edukacja	0,926	0,928	0,934	0,934	0,926	0,925	0,948
bogactwo	0,557	0,671	0,680	0,706	0,755	0,780	0,827
prawa i wolności	0,694	0,083	0,958	0,952	0,954	0,964	0,966
pokój	0,580	0,542	0,755	0,797	0,832	0,909	0,892
środowisko	0,575	0,676	0,714	0,645	0,789	0,755	0,774

Źródło: opracowanie własne na podstawie Nation Ranking.

Gdy obserwuje się wartości PKB *per capita* (wykres 1) oraz wskaźnik jakości życia, zaskakujący może wydawać się fakt, że Ukraina, mając zdecydowanie najniższy ze wszystkich krajów PKB, ma znacznie wyższy wskaźnik Quality of Life niż Białoruś. Oznaczałoby to, że mimo mniejszego potencjału gospodarczego, niższego dochodu *per capita* charakteryzuje się wyższym poziomem jakości życia. Za-

¹⁹ PISA to międzynarodowe badanie, które zostało zainicjowane przez OECD w 1997 r. Ma na celu ocenę systemów edukacyjnych na całym świecie.

przeczałoby to logice rozumowania. Musi zatem istnieć jakoś dominująca wartość ukryta w subindeksach, którą ma Ukraina, a nie ma Białoruś. Oba te kraje wyraźnie jednak odznaczają się niższym poziomem Quality of Life Index od pozostałych gospodarek. Różnica ta jest następstwem niższego rozwoju gospodarczego. Litwa, Polska, Słowacja, Czechy, a nawet Niemcy znajdują się w przedziale między 0,809 a 0,886 punktów. Można zatem stwierdzić, że wartości wskaźnika dla tych krajów są porównywalne, natomiast wartości PKB *per capita* dla tych samych krajów są bardzo zróżnicowane²⁰.

3.1. Subindeks „zdrowie”

Pierwszy z subindeksów mierzy kwestie związane ze zdrowiem obywateli. Wyraźnymi liderami wśród omawianych krajów są Niemcy i dorównujące im Czechy. Należy podkreślić, że różnica w wysokości PKB *per capita* między tymi krajami (dla 2011 roku) wynosi 33,6 punktu procentowego, jest zatem nieproporcjonalnie duża w stosunku do różnicy wynikającej z indeksu „zdrowie”, która wynosi zaledwie niecałe 0,6 punktu procentowego. Jest to sygnał świadczący o tym, że poziom dobrobytu w zakresie zdrowia nie nadąża za wzrostem gospodarczym w przypadku Niemiec. Można również powiedzieć, że wskaźnik dobrobytu w Czechach jest relatywnie wysoki w stosunku do PKB *per capita* Niemiec. Dla Litwy, Polski i Słowacji różnica w poziomie wskaźnika „zdrowie” nie przekracza 1,0 punktu procentowego, podczas gdy różnica w poziomie PKB między Litwą a Słowacją sięga 15,2%. Można więc stwierdzić, że przyrost tej części dobrobytu, która jest związana ze zdrowiem, nie zmienia się proporcjonalnie do przyrostu PKB. Natomiast, Ukraina i Białoruś wykazują relatywnie wysokie wskaźniki zdrowia w porównaniu ze wzrostem gospodarczym innych krajów, np. rozbieżność procentowa między PKB *per capita* Polski i Ukrainy wynosi 66%, podczas gdy różnica we wskaźniku zdrowia między tymi krajami to tylko 12,8%, zatem Ukraina ma relatywnie wysoki wskaźnik zdrowia w stosunku do wzrostu gospodarczego mierzonego PKB *per capita*. Jest to przesłanka za tym, by twierdzić, że w początkowej fazie uwolnienia gospodarki dobrobyt przyrasta relatywnie szybko, a następnie zwalnia pomimo dalszego wzrostu gospodarczego. Relatywnie niewielka różnica we wskaźniku zdrowia między Niemcami

²⁰ S. Machowska-Okrój, *Wzrost gospodarczy...*, s. 17.

a pozostałymi krajami, a jednocześnie bardzo duża we wzroście gospodarczym wyrażonym PKB *per capita*, wydaje się to potwierdzać.

3.2. Subindeks „edukacja”

Edukacja to drugi z subindeksów wchodzący w skład Quality Life Index. Wskaźnik obejmuje zasięgiem jakość i dostęp do edukacji. Wszystkie omawiane kraje, niezależnie od osiągniętego poziomu rozwoju gospodarczego, charakteryzują się bardzo wyrównanym poziomem wskaźnika edukacji. Rozpiętość tego indeksu zawiera się w przedziale od 92,6% dla Ukrainy do 94,8% dla Niemiec. Trzeba zaznaczyć, że subindeks „edukacja” osiąga najwyższe notowania wśród wszystkich subindeksów składających się na Quality of Life oraz wszystkich badanych krajów. W przypadku tego cząstkowego wskaźnika można stwierdzić, że w krajach o mniej rozwiniętych gospodarkach dobrobyt w zakresie edukacji wzrasta relatywnie szybciej niż w krajach bardziej rozwiniętych.

3.3. Subindeks „bogactwo”

Kolejnym badanym subindeksem jest „bogactwo” w sensie ekonomicznym w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Od strony metodologicznej badania na wskaźnik bogactwa składa się PKB (PPP) *per capita* korygowany współczynnikiem Giniego. Interpretując powyższy miernik, nie sposób nie zauważyć, że rozkład różnic osiągniętych wartości dla poszczególnych krajów jest podobny do rozkładu PKB *per capita* pokazanym na wykresie 1. Różnica polega na tym, że rozbieżności procentowe między krajami w przypadku wskaźnika bogactwa są mniejsze niż różnice w PKB *per capita*. Spowodowane jest to wpływem współczynnika Giniego. W Niemczech na jednego mieszkańca przypada prawie 50% więcej dochodu niż w Polsce. Uwzględniając jednak współczynnik Giniego, można zauważyć, że różnica ta spada do niecałych 15%. Oznacza to, że dochody w Niemczech rozkładają się bardziej równomiernie niż w Polsce i analogicznie w Czechach bardziej równomiernie niż w Słowacji. Dochody najbardziej skoncentrowane istnieją na Ukrainie.

3.4. Subindeks „prawa i wolności”

Kolejny wskaźnik składający się na Quality of Life Indeks to indeks „prawa i wolności”. Na indeks składają się prawa polityczne, wolności obywatelskie i wolność prasy. Ukraina i Białoruś zdecydowanie pozostają w tyle w kwestii wypracowania aspektów wolnościowych w społeczeństwie, jednak i między nimi istnieje bardzo duża różnica w tym obszarze, co uwidacznia subindeks. Dla Ukrainy indeks osiąga wartość 0,694, natomiast dla Białorusi wynosi 0,083. Ten właśnie fakt tłumaczy wyższy Quality of Life Index dla Białorusi przy jednocześnie niższym PKB *per capita* w stosunku do Ukrainy. Litwa, Polska, Słowacja, Czechy i Niemcy charakteryzują się bardzo zbliżonym subindeksem, co oznacza, że dobrobyt w tym zakresie rośnie szybciej w krajach rozwijających się niż w kraju rozwiniętym (Niemcy). Można zatem wnioskować, że osiągając pewien pułap rozwoju gospodarczego, dobrobyt najwyraźniej zwalnia proces ekspansji, a być może nawet w ogóle nie postępuje.

3.5. Subindeks „pokój”

Niepodważalnym elementem dobrobytu społecznego jest również bezpieczeństwo obywateli rozumiane jako stopień zagrożenia przestępczością i represjami wynikającymi z konfliktów zbrojnych. Kwestie te ujmuje subindeks „pokój”. W przypadku tego subindeksu uzyskane wartości poszczególnych krajów są bardzo zróżnicowane. Analizowaną grupę krajów można podzielić na dwie podgrupy. Pierwsza z nich składa się z Ukrainy i Białorusi, których wskaźnik pokoju przyjmuje bardzo niskie wartości. Oznacza to, że prawdopodobieństwo zetknięcia się w tych krajach z czynnikiem kryminogennym lub konfliktem zbrojnym jest dużo wyższe niż w pozostałych gospodarkach. Występowanie takich zdarzeń skutkuje niższym dobrobytem społecznym, ale potencjalnie wyższym PKB. W pozostałych krajach o wyższym stopniu rozwoju gospodarczego wskaźnik „pokój” kształtuje się zgodnie z kierunkiem wzrostu gospodarczego mierzonego PKB *per capita*. Wyjątkiem są Niemcy, gdzie indeks pokoju zdaje się nie nadążać za rozwojem ekonomicznym tego kraju. W Niemczech dobrobyt w tym zakresie wyraźnie zwalnia tempo wzrostu.

3.6. Subindeks „środowisko”

Istotne znaczenie dla dobrobytu społecznego ma z całą pewnością środowisko naturalne człowieka. Subindeks „środowisko” powstaje w efekcie badań nad jakością i ochroną środowiska. Najslabszą pozycję w temacie jakości i ochrony środowiska mają Ukraina i Polska. O ile w przypadku Ukrainy jest to zrozumiałe ze względu na słabo rozwiniętą gospodarkę, o tyle notowania Polski wydają się zaskakujące i nieznajdujące uzasadnienia. Zakładając, że pomiary składające się na ten wskaźnik są wiarygodne, można tylko przypuszczać, że chodzi o poważne zaniedbania w zakresie polityki państwa. Z kolei najwyższy wskaźnik środowiska odnotowano dla Słowacji, zaraz za nią plasują się Niemcy.

Wspomniane wcześniej trudności związane z mierzeniem rozwoju społecznego, który jest wyrazem stanu dobrobytu, powodują wiele kontrowersji wokół wskaźników używanych do pomiaru tego procesu. Dlatego dokonując analizy, warto odwołać się do więcej niż jednego miernika dobrobytu, choćby po to, by uniknąć zarzutu o tendencyjność.

4. Ocena dobrobytu mierzona Human Development Index

Wskaźnik HDI (wskaźnik rozwoju społecznego) został wypromowany przez agendę ONZ ds. Rozwoju (UNDP)²¹. Ranking krajów przedstawiono w raporcie UNDP o rozwoju społecznym. Wskaźnik oraz subindeksy pokazano w tabeli 3. Sumaryczny wskaźnik HDI przyjmuje wartości od 0 do 1, przy czym 1 byłby stanem stu procentowego dobrobytu. HDI jest średnią ważoną mierników cząstkowych.

Konstrukcja wskaźnika HDI różni się znacznie od miernika Quality of Life, ponadto mierniki zostały skonstruowane przez różne instytucje. Sumaryczne wyniki obu wskaźników są jednak jak najbardziej porównywalne zarówno w czasie, jak i między krajami. Już pobieżna analiza wykazuje, że w rankingach kolejność krajów w zakresie obu wskaźników, a także PKB *per capita* się nie zmienia.

²¹ United Nations Development Programme, *Human Development Reports*, <http://hdr.undp.org/en> (dostęp 10.12.2013).

Tabela 3. Human Development Index dane dla 2012 i 2011 roku

Kraj	Ukraina	Białoruś	Litwa	Polska	Słowacja	Czechy	Niemcy	
Miejsce w szeregu analizowanych krajów ze względu na wartość wskaźnika	7	6	5	4	3	2	1	
Human Development Index 2012	0.740	0.793	0.818	0.821	0.840	0.873	0.901	
Human Development Index 2011	0.729	0.756	0.810	0.813	0.834	0.865	0.905	
Subindeksy 2012								
A	Oczekiwana długość życia	68,8	70,6	72,5	76,3	75,6	77,8	79,0
B	Średnia liczba lat edukacji otrzymanej przez mieszkańców w wieku 25 lat i starszych	11,3	11,5	10,9	10,0	11,6	12,3	11,4
C	Oczekiwana liczba lat edukacji dla dzieci rozpoczynających proces kształcenia	14,8	14,7	15,7	15,2	14,7	15,3	16,8
D	Dochód narodowy per capita w USD liczony według paritetu nabywczego waluty (PPP \$)	6,428	13,385	16,858	17,776	19,696	22,067	33,518

Źródło: opracowanie własne na podstawie UNDP.

Interesującym indeksem w powyższym zestawieniu jest oczekiwana długość życia. Długość życia jest silnie i dodatnio skorelowana ze wzrostem dochodu narodowego. Porównując oczekiwaną długość życia z subindeksami Quality of Life, można zauważyć, że jest ona również dodatnio skorelowana z subindeksami: „zdrowie”, „bogactwo”, „pokój” i „środowisko”. Wymienione zależności są ewidentne, jednak rozpiętość indeksu długości życia liczona w latach dla poszczególnych krajów wydaje się rażąca. Rok życia z 2012 roku wyceniony w dochodzie narodowym dla Polaka jest trzy razy mniej warty niż rok życia Niemca, natomiast Ukraińca około pięciu razy mniej. Jest to przesłanką dla twierdzenia, że dobrobyt nie przyrasta proporcjonalnie do wzrostu dochodu narodowego. Różnica w HDI (2011) między Polską a Niemcami wynosi 8,88%. Gdyby dobrobyt przyrastał proporcjonalnie do wzrostu PKB *per capita*, wówczas stan wskaźnika HDI dla Polski musiałby wynosić 0,492, a wynosi 0,813, zatem różnica procentowa stanowiłaby 60,52%. Analogiczna sytuacja dotyczy pozostałych krajów. Obliczenia te potwierdzają przyjętą w opracowaniu tezę.

Najwyższe subindeksy związane z edukacją („B” i „C”) mają Niemcy, jednak ich rozpiętość między krajami zupełnie nie odpowiada proporcjonalnym przyrostom PKB. Zatem nie można twierdzić, że wzrost gospodarczy pociąga za sobą proporcjonalny przyrost dobrobytu.

5. Ocena dobrobytu według Światowego Raportu Szczęścia 2012 (World Happiness Report)

Dla pełniejszego obrazu oceny dobrobytu ekonomiczno-społecznego w kontekście wzrostu gospodarczego, a także wskaźnika Quality of Life oraz Human Development Index posłużono się World Happiness Report.

W badaniu przeprowadzonym przez amerykański Earth Institute z Columbia University we współpracy z Siecią Rozwiązań na rzecz Zrównoważonego Rozwoju utworzoną przez ONZ zastosowano następujące kryteria: dochody, wolność polityczna, więzi społeczne, poziom korupcji, zdrowie fizyczne i psychiczne, bezpieczeństwo pracy, stabilna rodzina i stopień wolności osobistej. Wymienione kryteria pełniące funkcję subwskaźników, których suma determinuje miejsce danego kraju w rankingu, są w istocie miernikami rozwoju społecznego świadczącego o poziomie dobrobytu. Należy podkreślić, że mierniki te w niewielkim stopniu pokrywają się z subindeksami składającymi się na wskaźniki HDI i Quality of Life. Ponadto każdy z analizowanych wskaźników charakteryzuje się odrębną metodologią ich powstawania. Analizując raport, nietrudno dostrzec, że na 156 krajów przedstawionych w rankingu najwyższy wskaźnik wśród analizowanych krajów Europy mają Niemcy, a najniższy Ukraina. Kolejność krajów w rankingu oraz zajmowane miejsce przedstawiono w tabeli 4.

Najwyższą lokatę w gronie prezentowanych krajów zajmują Niemcy i Czechy. Różnica między nimi wydaje się stosunkowo niewielka w porównaniu do pozostałych państw. Biorąc pod uwagę zajmowane miejsce w szeregu analizowanych krajów, należy stwierdzić, że sytuacja jest analogiczna jak przy wskaźnikach Quality of Life i HDI. Jedyne odstępstwo stanowi przypadek ujęty w tabeli 4, kiedy w zależności od roku badania Polska wyprzedza Słowację lub odwrotnie.

Tabela 4. Ranking krajów według World Happiness Report 2012 i 2013

Kraj (2012)	Ukraina	Białoruś	Litwa	Słowacja	Polska	Czechy	Niemcy
Miejsce w szeregu analizowanych krajów w 2012 roku	7	6	5	4	3	2	1
Miejsce w rankingu 156 krajów w 2012 roku	91	62	60	55	53	36	30
Kraj (2013)	Ukraina	Białoruś	Litwa	Polska	Słowacja	Czechy	Niemcy
Miejsce w szeregu analizowanych krajów w 2013 roku	7	6	5	4	3	2	1
Miejsce w rankingu 156 krajów w 2013 roku	87	66	71	51	46	39	26

Źródło: opracowanie własne na podstawie na podstawie World Happiness Report.

Pomimo zastosowania w niniejszej analizie różnych mierników dobrobytu społecznego, możliwości realizowania potrzeb ludzkich, których syntetycznym wyrazem są prezentowane wskaźniki, przyjmują określoną kolejność ze względu na kraj, w jakim są urzeczywistniane. Ogólnie kolejność krajów nie zmienia się, niezależnie od tego, jakim wskaźnikiem mierzony jest dobrobyt ekonomiczno-społeczny.

6. Wnioski z analizy

Przyrost dobrobytu rozumianego jako suma subindeksów wskaźnika Quality of Life nie jest proporcjonalny do wzrostu gospodarczego wyrażonego PKB *per capita*. Można wyłonić pewne ogólne zależności i tendencje występujące pomiędzy stopniem rozwoju gospodarczego mierzonego PKB *per capita* a wzrostem dobrobytu społecznego wyrażonego za pomocą Quality of Life Indeks. Kraje słabo rozwinięte charakteryzują się miernym dobrobytem. W powyższym badaniu dotyczy to Ukrainy i Białorusi. W krajach rozwijających się, do których zalicza się Litwę, Polskę, Słowację i Czechy, dobrobyt podąża w ślad za wzrostem gospodarczym, w mniejszym jednak tempie niż PKB *per capita*, ale w większym niż w krajach słabo rozwiniętych i rozwiniętych. Natomiast w kraju rozwiniętym (Niemcy) dobrobyt zwalnia w stosunku do wzrostu gospodarczego lub nawet jego zmiany mogą być zerowe.

Podobne wnioski nasuwają się po analizie wskaźnika HDI. Gdyby długość życia przyrastała wprost proporcjonalnie do wzrostu gospodarczego, to Niemiec, mając do dyspozycji 39 211 USD żyłby o 275 lat dłużej niż Ukrainiec, na którego

przypada 7251 USD. Zmiany procentowe analizowanych krajów we wskaźniku HDI Niemiec i PKB *per capita* przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5. Zmiany procentowe wskaźnika HDI oraz PKB *per capita* analizowanych krajów w odniesieniu do Niemiec

Kraj	HDI Niemiec wyższy jest od HDI poszczególnych krajów o wyliczony procent	PKB <i>per capita</i> Niemiec wyższy jest od PKB <i>per capita</i> o wyliczony procent
Dla Ukrainy o	18	81,5
Dla Białorusi o	12	62
Dla Litwy o	9	48
Dla Polski o	9	46
Dla Słowacji o	7	39
Dla Czech o	3	34

Źródło: opracowanie własne na podstawie obliczeń własnych.

Z powyższego zestawienia wynika, że relatywne różnice wskaźnika HDI dla wyszczególnionych krajów w stosunku do Niemiec są niewielkie w porównaniu do względnych różnic liczonych na podstawie PKB *per capita*, nie jest więc możliwe, by dobrobyt przyrastał liniowo w takim samym tempie, jak wzrost gospodarczy mierzony PKB na mieszkańca. Mimo że w krajach rozwijających się dobrobyt przyrasta, jego rozwój jest dużo wolniejszy od wzrostu gospodarczego, dlatego społeczeństwo nie odczuwa lub odczuwa w niewielkim stopniu wzrostu PKB jako poprawy jakości życia.

O ile dodatnie zmiany dobrobytu społecznego podążające za dodatnimi zmianami wzrostu gospodarczego wydają się zrozumiałe, nawet jeśli nie jest to wzrost proporcjonalny, o tyle zastanawiające jest uwstecznienie kierunku przyrostów dobrobytu w przypadku kraju bardzo dobrze rozwiniętego gospodarczo, czyli Niemiec. By dowieść spowolnienia rozwoju dobrobytu społecznego w Niemczech, wystarczy zestawić relatywne porównanie wzrostu PKB *per capita* Niemiec z innymi krajami z relatywnym porównaniem wskaźników dobrobytu, np. Quality of Life Indeks lub HDI. Wzrost gospodarczy Niemiec wyrażony wskaźnikiem PKB *per capita* jest wyższy od PKB *per capita* Czech, Słowacji, Polski i Litwy odpowiednio o: 34%, 39%, 46% i 52%, podczas gdy Quality of Life Indeks Niemiec jest wyższy od tego wskaźnika dla Czech, Słowacji, Polski i Litwy odpowiednio o: 2,1%, 5,2%, 8,2%

i 8,7%. Zatem przyrosty dobrobytu społecznego w Niemczech są niewspółmiernie niskie do wzrostu gospodarczego w tym kraju. Zaobserwowana prawidłowość przywodzi na myśl paradoks²², sformułowany w 1974 roku przez amerykańskiego ekonomistę Richarda Easterlina. Badacz ten stwierdził, że chociaż wewnątrz danego społeczeństwa ludzie o wyższych dochodach wykazują wyższy poziom zadowolenia z życia, efekt ten nie istnieje pomiędzy krajami o różnych poziomach dochodów, a w krajach powyżej pewnego stopnia zamożności wzrost dochodów w czasie nie wywołuje wzrostu dobrobytu.

Rozpatrywane wskaźniki: PKB *per capita*, Quality of Life i HDI, wyznaczają badanym krajom ich miejsce w szeregu ze względu na poziom wzrostu gospodarczego oraz dobrobytu ekonomiczno-społecznego, co uwidoczniło się w tabelach 1, 2 i 3. Według wskazań tych mierników najwyższy wzrost gospodarczy i najwyższy poziom dobrobytu mają Niemcy. Na następnej pozycji plasują się Czechy, a po nich Polska. Pozycję czwartą zajmuje Słowacja, piątą Litwa, następnie Białoruś, a jako ostatnia w szeregu plasuje się Ukraina. Kolejności krajów w szeregu nie zmienia również zaprezentowany ranking krajów według World Happiness Report (tabela 4).

Zastosowane w analizie wskaźniki nie są wolne od krytyki, dotyczy to zarówno PKB *per capita*, jak i wskaźników mierzących dobrobyt społeczny, czy to pod nazwą „szczęścia” czy „jakości życia”, należy jednak zwrócić uwagę na to, że w porównaniach między krajami dają ten sam wynik, sytuując daną gospodarkę, w powyższym badaniu, zawsze na tym samym miejscu względem innych gospodarek.

W niniejszym opracowaniu przeanalizowano efekty czterech odrębnych badań, przeprowadzonych przez różne instytucje stosujące odmienne metodologie, które w rezultacie pozwoliły potwierdzić postawione tezy. Analizując kształtowanie się dobrobytu społecznego w odniesieniu do rozwoju gospodarczego, należy stwierdzić, że dobrobyt podąża za wzrostem gospodarczym nieliniowo i nieproporcjonalnie, a jego dynamika jest uzależniona od stadium rozwoju danej gospodarki.

Podsumowanie

Noblista z dziedziny ekonomii, Amartya Sen, jest zdania, że dobrobyt w sensie ekonomicznym jest jedynie narzędziem do osiągnięcia dobrobytu w znaczeniu do-

²² R. Easterlin, *Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence*, <http://graphics8.nytimes.com/images/2008/04/16/business/Easterlin1974.pdf> (dostęp 10.12.2013).

brostanu społecznego (dobrobytu ekonomiczno-społecznego). Jest środkiem, a nie celem. Podążając za myślą Sena, w niniejszej publikacji przedstawiono za pomocą analizy porównawczej nieco odmienny obraz stanu dobrobytu mierzonego Quality of Life Indeks oraz HDI, niż wynika ze statystyk wzrostu gospodarczego mierzonego PKB czy PKB *per capita*. Zbadano, że choć w krajach rozwijających się dobrobyt przyrasta, jego rozwój jest dużo wolniejszy od wzrostu gospodarczego. Nie należy jednak zapominać, że w skład zintegrowanych wskaźników dobrobytu wchodzi również dochody. W dużej mierze właśnie dochody zaniżają wskaźniki dobrobytu, co jest charakterystyczne dla krajów rozwijających się. W gospodarkach wysoko rozwiniętych znaczenie dochodu w ogólnym dobrobycie maleje, co zostało wykazane w niejednych badaniach na świecie. Między innymi pisze o tym Czapiński, wskazując na wyniki badań empirycznych, według których korelacja wzrostu dochodu z dobrostanem jest istotna tylko w grupie krajów ubogich, w odróżnieniu od biednych²³.

Ponieważ pojęcie dobrobytu współcześnie rozszerzono o szeroko rozumianą jakość życia, która zależy od możliwości i poziomu zaspokojenia różnorodnych potrzeb, nie tylko o charakterze ekonomicznym, lecz także społecznym, istnieje potrzeba jego pomiaru. Obraz dobrobytu uzyskany za pomocą mierników jest wiarygodniejszy i bardziej szczegółowy niż stwierdzenie jego stanu tylko na podstawie bogactwa narodu mierzonego PKB.

Literatura

- Biernacki M., *Kilka uwag o pomiarze dobrobytu społecznego*, „Mathematical Economics” 2006, nr 3(10).
- Binda J., Łapińska H., *Metody oceny efektywności polityki budżetowej i realizacji usług publicznych przez jednostki samorządu terytorialnego*, www.wszip.edu.pl/docs/2012_2013/artkyl_online/2011/Metody_oceny_efektywnosci_polityki_budzetowej_i_realizacji_uslug_publicznych_przez_jednostki_samorzadu_terytorialnego.pdf.
- CBOS, *Nastroje społeczne w styczniu*, www.cbos.pl/PL/publikacje/raporty.php.
- Choroś-Mrozowska D., Clowes D., *Regionalne zróżnicowanie PKB i dochodów ludności w Polsce. Podstawowe relacje i uwarunkowania*, w: B. Szopa (red.), *Wokół zagadnień*

²³ J. Czapiński, *Ekonomia szczęścia i psychologia bogactwa*, www.pan.poznan.pl/nauki/N_112_05_Czapinski.pdf (dostęp 22.03.2014).

- ubóstwa i bogactwa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2012.
- Czapiński J., *Ekonomia szczęścia i psychologia bogactwa*, www.pan.poznan.pl/nauki/N_112_05_Czapinski.pdf.
- Easterlin R., *Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence*, <http://graphics8.nytimes.com/images/2008/04/16/business/Easterlin1974.pdf>.
- GUS, *Pojęcie stosowane w badaniach statystycznych statystyki publicznej*, www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-662.htm.
- GUS, *Wzrost gospodarczy mierzony PKB per capita*, www.stat.gov.pl/gus/5840_11293_PLK_HTML.htm.
- Kot S., Malawski A., Węgrzecki A., *Dobrobyt społeczny, nierówności i sprawiedliwość dystrybucyjna*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2004.
- Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2012. Rozwój regionalny i lokalny*, www.google.pl/#q=Poj%C4%99cia+wolno%C5%9Bci+oraz+%E2%80%9Emo%C5%BCI+owo%C5%9Bci%E2%80%9D+%28ang.+capabilities%29+maj%C4%85+zdecydowanie+.
- Machowska-Okrój S., *Wzrost gospodarczy a dobrobyt w Polsce i krajach ościennych*, w: J. Kuczevska, J. Stefaniak-Kopoboru, M. Krzemiński (red.), *Ekonomiczne wyzwania współczesności*, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Sopot 2013.
- Mierniki wzrostu gospodarczego, czyli o czym naprawdę świadczy wysokie PKB*, www.finance.nowy-biznes.com/229-mierniki_wzrostu_gospodarczego_czyli_o_czym_naprawde_wiadczy_wysokie_pkb.htm.
- Nation Ranking quantifying the world of sovereign states*, <http://nationranking.wordpress.com/2011/03/06/2011-qli/>.
- Piechowiak Ł., *Jak można wliczać do PKB dochody z prostytucji nieletnich?*, www.bankier.pl/wiadomosc/Jak-mozna-wliczac-do-PKB-dochody-z-prostytucji-nieletnich-3092986.html.
- Piński A., *OECD: Za pół wieku Polska nie dogoni najbogatszych krajów świata*, www.obserwatorfinansowy.pl/badania-i-raporty/oecd-za-pol-wieku-polska-nie-dogoni-najbogatszych-krajow-swiata/?k=badania-i-raporty.
- Ratajczak M., *Infrastruktura a wzrost i rozwój gospodarczy*, „Ruch Prawniczy i Socjologiczny” 2000, z. 4.
- Sen A., *Nierówności. Dalsze rozważania*, Wydawnictwo Znak; Fundacja im. Stefana Batorego, Kraków 2000.
- Stachowiak Z., *Ekonomia zarys podstawowych problemów*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1996.

Stiglitz J.E., Sen A., Fitoussi J.-P., *Błąd pomiaru*, PTE, Warszawa 2013.

Szopa B., *Główne wyznaczniki bogactwa i zamożności*, w: B. Szopa (red.), *Wokół zagadnień ubóstwa i bogactwa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2012.

United Nations Development Programme, *Human Development Reports*, <http://hdr.undp.org/en>.

World Happiness Report, <http://unsdsn.org/resources/publications/world-happiness-report-2013/>.

ECONOMIC GROWTH AND SOCIAL WELL-BEING IN SELECTED EUROPEAN COUNTRIES

Abstract

Economic growth is not the same as the increase in prosperity. Still, GDP is often interpreted as a measure of prosperity. The study assumed that economic growth measured by GDP determines the increase in prosperity, but prosperity increase is not proportional to the increase in GDP. In developing economies in the early stages of economic development measured by the well-being of Quality of Life and the Human Development Index HDI progressing relatively quickly, but more slowly than economic growth. The analyzed indicators, GDP *per capita*, Quality of Life and HDI countries designate considered their position in the ranking because of the level of economic growth and prosperity and economic-social development. According to the indications of these meters the highest growth and highest level of prosperity to Germany. The next item followed by the Czech Republic and Poland after them. Slovakia occupies the fourth position, the fifth Lithuania, followed by Belarus and the last in a series of ranks Ukraine.

Translated by Sylwia Machowska-Okrój

Keywords: economic and social well-being, economic growth, gross domestic product, well-being indicators

JEL Code: I31